

POSTANOWIENIE

Dnia 10 grudnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w dniu 10 grudnia 2014 r.
sprawy **M. K.**
skazanego za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k.
z powodu kasacji wniesionej przez obrońcę
od wyroku Sądu Okręgowego w G.
z dnia 28 maja 2014 r.,
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w W.
z dnia 20 grudnia 2013 r.

postanowił

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną,**
- 2. zasądzić od Skarbu Państwa na rzecz adw. Ł. B. kwotę 442, 80 zł,**
- 3. zwolnić skazanego od kosztów sądowych postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W kasacji obrońca skazanego sformułował następujące zarzuty:

1. rażąco obrazę przepisów prawa materialnego, która miało istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia - art. 209 k.k. poprzez jego błędną wykładnię a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że

przestępstwo niealimentacji może być popełnione z zamiarem wynikowym (ewentualnym) w zakresie znamienia „narażenia na niezaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych”, w sytuacji gdy dla przypisania sprawstwa tego przestępstwa niezbędne jest ustalenie i przypisanie sprawcy umyślności w postaci zamiaru bezpośredniego;

2. rażąco obrazę przepisów postępowania, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia - art. 433 § 1 k.p.k. w zw. art. 434 k.p.k. i art. 424 k.p.k. - polegające na rozpoznaniu sprawy poza granicami środka odwoławczego poprzez podjęcie przez Sąd odwoławczy próby „uzupełnienia” - na niekorzyść oskarżonego - uzasadnienia Sądu pierwszej instancji o istotne okoliczności, które nie zostały przez Sąd *a quo* ustalone a dotyczące działania przez oskarżonego z zamiarem bezpośrednim w sytuacji, gdy ustaleń tych nie można w sposób niebudzący wątpliwości wyprowadzić z uzasadnienia Sądu pierwszej instancji, a dokonanie tych ustaleń (na niekorzyść oskarżonego) w postępowaniu odwoławczym nie było możliwe z uwagi na zaskarżenie wyroku jedynie na korzyść przez obrońcę i samego oskarżonego;
3. rażąco obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć istotny wpływ na treść - art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. polegającą na nienależytym, sprzecznym z zasadami logicznego rozumowania i doświadczeniem życiowym rozpoznaniu sformułowanego w apelacji zarzutu błędnych ustaleń i uznanie, że o braku znamienia narażenia na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych nie może świadczyć okoliczność, że dochód w gospodarstwie domowym w którym przebywa pokrzywdzona, corocznie przekracza średniomiesięcznie kwotę przeszło 3000 zł, a rodzina która nie ma żadnych zaległości w opłatach, nie korzysta z pomocy MOPS, zaciąga dodatkowo kredyt w kwocie 3 000 zł na zakup żelazka, przy jednoczesnym braku precyzyjnego wskazania na niemożność uczęszczania konkretnie jakich dodatkowych zajęć jest narażona małaletnia (skoro jej matka nie była w stanie nawet tego wskazać), czy też jakie niezbędne wykształcenie chciałaby małaletnia uzyskać, jak również z możliwości korzystania z jakich dóbr kulturalnych jest ona

pozbawiona (lub narażona na pozbawienie) wskutek zachowania się oskarżonego;

4. rażącą obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć istotny wpływ na treść orzeczenia - art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. polegające na uznaniu, że stwierdzone u oskarżonego upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim jest okolicznością irrelevantną w przedmiotowej sprawie zarówno dla oceny zasadności zarzutu rażącej niewspółmierności orzeczonej wobec niego kary, jak i dla oceny jego zdolności w stwarzaniu sobie warunków dla uzyskiwania zatrudnienia, w sytuacji gdy stwierdzony stan upośledzenia umysłowego w stopniu lekkim (pominięty przez Sąd pierwszej instancji, jak i Sąd drugiej instancji) niewątpliwie dotyczy właściwości i warunków osobistych oskarżonego i ma znaczenie dla oceny stopnia jego zawinienia.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest bezzasadna w stopniu oczywistym. Pierwszy z podniesionych zarzutów nie stanowi wymaganego w postępowaniu kasacyjnym zarzutu obrazy prawa materialnego, bowiem przy kwestionowaniu faktu, że Sąd *meriti* nie przeprowadzał ustaleń na okoliczność bezpośrednio skutku w postaci narażenia na niezaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, skarżący w istocie kwestionuje ustalenia faktyczne. Błąd ten został powielony z apelacji, w której w punkcie pierwszym podniesiono zarzut błędu dowolności polegającego na błędnym przyjęciu, „że pokrzywdzona A. K. w okresach objętych zarzutem narażona była na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych w sytuacji, gdy brak jest racjonalnych podstaw do przyjęcia powyższych ustaleń, skoro rodzina pokrzywdzonej nie jest objęta pomocą MOPS” przy jednoczesnym zarzucie obrazy prawa materialnego w postaci przyjęcia przez Sąd popełnienia przypisanych czynów z art. 209 § 1 k.k. w warunkach zamiaru ewentualnego. Już taki sposób powiązania zarzutów umożliwił Sądowi odwoławczemu do wytknięcia takiej konfiguracji, bowiem niemożliwe jest poprawne podniesienie zarzutu obrazy prawa materialnego w sytuacji kwestionowania faktycznej podstawy rozstrzygnięcia. Na etapie skargi nadzwyczajnej ostać się może jedynie ten fragment pierwszego

zarzutu, który dotyczy wykładni znamion przestępstwa z art. 209 § 1 k.k. odnoszącej się do możliwości przyjęcia bezpośredniego lub niejako pośredniego skutku w postaci narażenia na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Należy jednak wskazać, że opis czynów przypisanych skazanemu zawiera wszystkie wymagane przez art. 209 § 1 k.k. znamiona, tj. zarówno uporczywe uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego, jak i narażenie na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Z uzasadnienia wyroku Sądu pierwszej, jak drugiej instancji wynika, że warunek funkcjonalnego związku obu znamion przestępstwa z art. 209 § 1 k.k. został spełniony. Sąd odwoławczy wskazał na poglądy doktryny i judykatury, że konieczne jest jedynie wykazanie możliwości zaistnienia skutku w postaci narażenia na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Wynika to także z semantyki zwrotu „naraża” na niemożność zaspokojenia, a nie „doprowadza” do niemożności. W tym zakresie podzielić należy pogląd prawny wyrażony przez Sąd pierwszej instancji, a następnie zaakceptowany przez Sąd odwoławczy, że sprawca uporczywie, tj. z zamiarem bezpośrednim, uchyla się od ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego godząc się ze skutkiem w postaci narażenia na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Jak już wskazano, konstrukcja taka zarówno spełnia wymóg funkcjonalnego związku obu znamion przy zachowaniu wymaganej postaci strony podmiotowej w postaci umyślności. Wykładnia literalna zwrotu „naraża na niemożność” znajduje także wsparcie w metodzie teleologicznej, bowiem przyjęcie poglądu skarżącego, jakoby narażenie winno być rozumiane jako bezpośrednie doprowadzenie (czyli zaistnienie skutku) doprowadziłoby do nadmiernej i sprzecznej z celem kryminalizacyjnym tego przestępstwa depenalizacji zachowań niealimentacyjnych, do sytuacji w których skutek taki już następuje. Celem zaś tej normy prawa karnego materialnego jest penalizacja już takich zachowań, które doprowadzają do samej sytuacji możliwego zaistnienia skutku w postaci braku możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych wskutek uporczywego uchylania się od obowiązku alimentacyjnego. Pozostałe zarzuty, dotyczące naruszenia zasady rzetelnej kontroli odwoławczej należy ocenić jako bezpodstawne, mając na względzie treść sporządzonego uzasadnienia wyroku zarówno przez Sąd I, jak i II instancji.

Wystarczy w związku z tym wskazać odnośnie do zarzutu z pkt 2 kasacji, że Sąd Okręgowy w sposób szczegółowy wskazał dlaczego uznał zarzut apelacji za niezasadny. Trafnie ten Sąd stwierdził, że uzasadnienie wyroku Sądu pierwszej instancji dostatecznie wyjaśnia, iż oskarżony w zakresie znamienia uporczywego uchylania się od wykonania ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego, działał z zamiarem bezpośrednim. Nie jest więc trafny zarzut stawiany Sądowi drugiej instancji, że dokonał próby niejako „uzupełnienia” uzasadniania Sądu pierwszej instancji, i że uczynił to na niekorzyść oskarżonego. Z punktu widzenia art. 434 § 1 k.p.k. nie doszło bowiem do zmiany ustaleń faktycznych na niekorzyść oskarżonego. Chodzi tu o ustalenia faktyczne związane z opisem przypisanego czynu, a nie o uzupełniającą argumentację.

Odnosząc się do zarzutu z pkt 3 kasacji skarżący zdaje się uważać, że gdy osoby niezobowiązane do alimentacji małoletniej pokrzywdzonej pomagają materialnie matce dziecka, to ojciec z tego obowiązku jest zwolniony, a więc nie popełnia przestępstwa z art. 209§ 1 k.k. Jest to oczywiście pogląd błędny. Zarzut kasacji obraży art. 457 § 3 w zw. z art. 7 k.p.k. nie jest trafny. W zakresie oceny dowodów Sąd odwoławczy prawidłowo uznał, że Sąd pierwszej instancji nie naruszył tego przepisu

Nie jest też zasadny zarzut opisany w pkt 4 kasacji, albowiem stwierdzone u oskarżonego lekkie upośledzenie umysłowe - w świetle art. 31 § 1 i 2 k.k. - nie ma znaczenia dla poniesienia odpowiedzialności karnej. Natomiast ocena tej okoliczności z punktu widzenia art. 53 k.k. pozostawiona jest do uznania sądu w ramach sędziowskiego wymiaru kary. Z uzasadnienia wyroku Sądu pierwszej, jak i drugiej instancji wynika, że charakter okoliczności obciążających miał decydujący wpływ na wymierzenie oskarżonemu bezwzględnej kary pozbawienia wolności. Z tego też względu nieodniesienie się wprost to tej okoliczności przez Sąd drugiej instancji, nie miało istotnego wpływu na treść wyroku.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w postanowieniu.